

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Οι αρετές του λόγου

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Ε.Π. Παπανούτσου «Οι δρόμοι της ζωής», 2003, Εκδ. Νόηση, Αθήνα, σελ. 121-123. Στο κείμενο έχει διατηρηθεί η γραμματική του πρωτότυπου. (Διασκευή).

Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι οι αρχαίοι Έλληνες με την ίδια λέξη, τη διεθνή σήμερα λέξη «λόγος», ονόμαζαν τη σκέψη και την ομιλία. Και τα δύο πάνε μαζί, όπως αναφέρει ο Πλάτωνας στο έργο του «Σοφιστής».

Δεν είναι καθόλου άστοχο το λεγόμενο ότι ο καλύτερος τρόπος να χαρακτηρίσεις έναν άνθρωπο, είναι να προσέξεις πώς εκφράζεται, πώς μιλεί και πώς γράφει. Εκείνος που έχει ξεκαθαρισμένες και τακτοποιημένες τις σκέψεις του εκφράζεται καθαρά και με τάξη, είτε για σοβαρά και δύσκολα πράγματα μιλεί, είτε γράφει για απλά και εύκολα θέματα της καθημερινής ζωής. Όσο και να προσπαθεί κανείς να κρύψει ή να καλύψει τα κενά των γνώσεών του, ο λόγος του τον αποκαλύπτει. Μια ξαφνική φράση ή μια περιπλεγμένη πρόταση θα τον προδώσει. Ό,τι προπάντων δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο, είναι η διανοητική φτώχεια, ή η αναφομοίωτη μάθηση. Ο κούφιος και παιδαριώδης λόγος (προφορικός ή γραπτός) τα φέρνει στην επιφάνεια. Κακώς ισχυρίζονται οι θιγόμενοι ότι τους αδικούμε, όταν κρίνουμε τον εσωτερικό κόσμο τους από την εκφραστική τους πενία¹. «Τα έχω στο νου μου» λένε «αλλά δεν μπορώ να τα διατυπώσω, γιατί μου λείπει η πείρα ή το θάρρος». Το «αν και πώς» τα διατυπώνουν μαρτυρεί το «αν και πώς» τα έχουν στο νου τους. Δεν κινείται σε άλλο επίπεδο ο νους, και σε άλλο η γλώσσα. Του ίδιου ρολογιού δείχτες είναι και ο ένας και η άλλη.

Και τι χρειάζεται στον άνθρωπο, για να σκέπτεται και να εκφράζεται καθαρά και με τάξη; Το καλό εγκεφαλικό κύτταρο, θα απαντήσει ο ένας. Η καλή εκπαίδευση, θα ισχυριστεί ο άλλος. Η ταπεινή μου γνώμη είναι: και τα δύο. Ασφαλώς τα διανοητικά προσόντα, όπως και τις σωματικές ιδιότητες, τα οφείλουμε κατά κύριο λόγο στις βιολογικές καταβολές μας. Δεν αποδίδει όμως αυτό το φυσικό κεφάλαιο, εάν δεν αξιοποιηθεί με την καθοδήγηση και την άσκηση, με μια λέξη: με την αγωγή που θα δεχτούμε ή θα επιβάλλουμε στον εαυτό μας από τα τρυφερά μας χρόνια. Εκείνοι που τα ρίχνουν όλα στην κληρονομικότητα, απαλείφουν αυθαίρετα έναν παράγοντα, που έχει αναμφισβήτητη και

¹ Πενία: φτώχεια

κάποτε αποφασιστική σημασία για τη διάπλωση² της προσωπικότητάς μας: τον παράγοντα «αγωγή» (ανατροφή, εκπαίδευση, άσκηση), που μας παρέχουν εκείνοι που μας ανέθρεψαν και μας εκπαίδευσαν, είτε πρόσωπα είναι αυτοί (γονιοί, δάσκαλοι, φίλοι) είτε απρόσωποι θεσμοί (διοίκηση, δικαιοσύνη, εκκλησία, σχολείο, επάγγελμα κ.λπ.).

A3. Να γράψεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων) στο οποίο θα αναλύεις την προσωπική σου άποψη για τους λόγους που οι σημερινοί νέοι δυσκολεύονται να χρησιμοποιήσουν ορθά και να κατανοήσουν τη μητρική τους γλώσσα. Πώς μπορεί το σχολείο να συμβάλει στη βελτίωση της κατάστασης; Μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από το κείμενο αναφοράς. Το άρθρο σου προορίζεται για ανάρτηση στην ενημερωτική ιστοσελίδα που επισκέπτεσαι συχνότερα.

Μονάδες 25

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Καβάφης «Ποσειδωνιάται»

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Κρυμμένα κείμενα». Επανεκδόθηκαν από τον εκδοτικό οίκο «Ίκαρος» το 1993. Οι Ποσειδωνιάται ήταν οι ελληνικής καταγωγής κάτοικοι της Ποσειδωνίας, κοντά στο σημερινό Σαλέρνο. Στο ποίημα του ο Καβάφης αναφέρεται στον αφελληνισμό αυτής της Ελληνικής αποικίας της Μεγάλης Ελλάδας (Νότιας Ιταλίας).

Την γλώσσα την ελληνική οι Ποσειδωνιάται
εξέχασαν τόσους αιώνας ανακατευμένοι
με Τυρρηνούς, και με Λατίνους, κι άλλους ξένους.
Το μόνο που τους έμενε προγονικό
ήταν μια ελληνική γιορτή, με τελετές ωραίες,
με λύρες και με αυλούς, με αγώνες και στεφάνους.
Κ' είχαν συνήθειο προς το τέλος της γιορτής
τα παλαιά τους έθιμα να διηγούνται,
και τα ελληνικά ονόματα να ξαναλένε,
που μόλις πια τα καταλάμβαναν ολίγοι.
Και πάντα μελαγχολικά τελείων' η γιορτή τους.
Γιατί θυμούνταν που κι αυτοί ήσαν Έλληνες —
Ιταλιώται έναν καιρό κι αυτοί·
και τώρα πώς εξέπεσαν, πώς έγιναν,

² Διαμόρφωση.

να ζουν και να ομιλούν βαρβαρικά
βγαλμένοι — ω συμφορά! — απ' τον Ελληνισμό.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια στάση κρατούν οι Ποσειδωνιάτες απέναντι στην ελληνική τους προέλευση και ταυτότητα;
Ποια είναι η προσωπική σου γνώμη σου γι' αυτήν την στάση;

ή

2. Υπόθεσε πως μεταναστεύεις σ' ένα ξένο κράτος που κανείς δεν μιλά Ελληνικά, παρά ελάχιστοι μετανάστες σαν εσένα. Πώς θα ένιωθες τον πρώτο καιρό ανάμεσα στα ξένα παιδιά, ενώ προσπαθούσες να μάθεις τη γλώσσα τους; Γράψε μια επιστολή σ' έναν φίλο σου στην Ελλάδα περιγράφοντας τα συναισθήματά σου.

Μονάδες 25